

BUITEN

14^e JAARGANG N°. 45.

ZATERDAG 6 NOVEMBER 1920.

SCHOUW, AFKOMSTIG VAN DEN IN 1858 GESLOOPTEN KLOVENIERSDOELEN TE DORDRECHT, THANS TE VINDEN IN HET MUSEUM IN DE GROOTE HOOFDSPOORT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN NOVEMBER, DOOR A. A. N.	BLZ. 530
DE BLOEMBLADEN VAN LAO-TZE (6), DOOR J. ALLAN DUNN	530
DORDRECHT (SLOT), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL. BLZ. 529, 532—536	
HET SCHILDERIJTJE, DOOR CORN. J. GIMPEL	BLZ. 534
HET RECTOREN-PALEIS TE RAGUSA, DOOR M. E., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 537—539
DE PELIKAAN ALS SYMBOOL, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 539
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ-SCHÖNBERG	539
JONGE KATUIL, ILLUSTRATIE	540

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE STERRENHEMEL IN NOVEMBER.

Het volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 23.5 uur sterretijd, d.i. omstreeks acht uur middelbaren tijd. Men zie het Novemberkaartje in de N. R. Ct.

Zenith: Cassiopeïa, Cepheus, Hagedis;
Noorden: Groote en Kleine Beer, Giraffe, Jachthonden;
Noordoosten: Lynx;
Oosten: Driehoek, Eridanus, Orion, Perseus, Stier, Tweelingen, Wagenman;
Zuidoosten: Andromeda, Ram, Walvisch;
Zuiden: Beeldhouwer, Pegasus, Zuider Visch, Visschen, Waterman;
Zuidwesten: Kleine Paard, Steenbok;
Westen: Arend, Dolfijn, Hercules, Lier, Pijl, Schild van Sobieski, Schutter, Slang, Slangendrager, Vos, Zwaan;
Noordwesten: Boötes, Draak, Kroon.

De *Me'kweg* loopt te 8 uur vrijwel van het Oosten door het Zenith naar het Westen. Maar doordat de sterrebeelden Arend en Schutter nu zooveel lager staan, trekt zijn licht niet meer zoo sterk de aandacht als in de zomernachten. Daarentegen vertoonen zich deze maand al vóór middernacht de prachtige *wintersterrebeelden*: de Stier, de Tweelingen en Orion.

Algol minima zijn waarneembaar: 2 November te 6 uur, 16 Nov. te 14 uur, 19 Nov. te 11 uur, 22 Nov. te 8 uur en 25 Nov. te 5 uur.

De *Nieuwe Ster* in den Zwaan is snel blijven dalen, in den loop der maand October van de 7de tot de 9.5^{de} grootte. Dat beteekent voor deze maand een lichtverzwakking tot één tiende, en een verzwakking tot op één duizendste sedert den 24^{en} Augustus, toen de ster helderder dan de Poolster was.

De andere drie *Novae*, waarvan de vorige maal sprake was (in den Arend, de Lier en den Slangendrager) zijn niet noemenswaardig in helderheid afgenomen.

Aan den morgenhemel is bij afwezigheid van maanlicht

duis in het midden der maand, het *Zodiakaallicht* te zien, ofschoon wel veel minder goed dan in October. Misschien zal men in de eerste helft der maand op heldere nachten den *Gegenschein* kunnen vinden (in den Stier). Later in den tijd komt dit vage en zwakke schijnsel te dicht bij den Melkweg te staan; dan zou trouwens de Maan, die 26 Nov. vol is, de waarneming onmogelijk maken.

November is na Augustus de maand, waarin zich de meeste *vallende sterren* vertoonen. Tusschen den 13^{en} en den 18^{en} zijn er in den nacht *Leoniden* te zien, met een straalpunt tusschen ζ en ϵ van den Leeuw. Deze vallende sterren, die heel snel verschietsen, zijn afkomstig van de *terug* (d.i. de aarde tegemoet) loopende Komeet 1866 I. De later in de maand, omstreeks den 20^{en}, optredende *Andromediden* of *Bieliden*, welke straalpunt bij de ster γ van Andromeda ligt, hebben daarentegen een langzame beweging en zijn in den vóóravond te zien. Deze kenmerkende verschillen met de *Leoniden* worden daardoor verklaard (zie Buiten III No. 45), dat de Komeet van Biela een snelle *rechtlopende* beweging had, zoodat de losgelaten en afgestooten deeltjes de aarde in haar baan inhalen en van achteren treffen. Het is 18 November Eerste Kwartier, en men zal dus alleen de heldere *Bieliden* kunnen zien. Bij de *Leoniden* zal de Maan niet hinderen.

De *tijdsvereffening* bereikt in de eerste dagen van November haar kleinste waarde; de zon is dan een groot kwartier bij de klok vóór, in het einde der maand nog elf minuten.

De ingetreden vertraging blijft tot half Februari voortduren, en brengt, zooals ik al meermalen in dit tijdschrift uiteenzette, een zeer merkbare wijziging aan in het korten en lengen der winteravonden. Zie Buiten VII No. 49.

Mercurius is in het laatst van November uitstekend als morgenster te zien. Omstreeks den 28^{en} komt zij eenige dagen achtereenvolgende twee uur vóór de zon op.

Venus komt nu als avondster te voorschijn; 1 November gaat zij een uur, 1 December al twee uur na de zon onder.

Mars is beter waarneembaar dan de vorige maand. Deze planeet gaat 1 November drie uur, 1 December zelfs 4 uur na de zon onder.

Jupiter is al kort na middernacht zichtbaar, in den Leeuw. *Saturnus*, eveneens in den Leeuw, komt een groot half uur na Jupiter op. Deze planeet is dit jaar merkbaar zwakker dan andere jaren; wij zien den ring op zijn kant, gelijk ook in 1907 het geval was. Voor bezitters van een kijker wordt de planeet nu een buitengewoon interessant object van waarneming. Een volgende maal hoop ik eenige gegevens omtrent de verschijnselen, die Saturnus ons weldra te zien zal geven, mede te deelen.

De Nieuwe Maan van 10 November zal de *zon gedeeltelijk verduisteren*. Nederland krijgt van de eklips nog juist iets te zien. Ongeveer 10 minuten vóór 4 zal zich de maan op den Noordwestelijken rand der zonnescijf vertoonen; de zon gaat echter al te kwart over 4 onder. A. A. N.

De Bloembladen van Lao-Tze.

6) DOOR J. ALLAN DUNN.

HET was te gek dat een koopman uit de provincie Heensklaps een paar nieuwerwetsche Browning's zou te voorschijn halen om zich te verdedigen, hoe succesvol en noodzakelijk dit ook zou blijken te zijn. Maar hij had nog andere kunstjes in petto, en voor één daarvan, begon hij voorbereidselen te maken.

De kapitein der boot deelde klaarblijkelijk zijn gevoelens omtrent Hing.

„Dat is een ellendeling, die daar!” bromde hij in Pung-Li's oor, op den avond na Hings bezoek. „Zijn uiterlijk bevalt mij niets en tusschen hem en zijn bende wordt mij een beetje te veel gefluisterd. Wij kunnen niet in de schemering over de stroomversnellingen komen; wij moeten hier tot den morgen blijven wachten. Dit is een oord des duivels en slechts geschikt voor duivelsch werk. Gij, Pung-Li, zijt eerlijk met ons omgegaan en hebt mij voor den overtocht ruimschoots betaald. Er komt bij,” vervolgde hij, terwijl hij onwillekeurig zijn eigen moreel standpunt hierdoor blootgaf, „dat ik hier op de rivier bekend ben. Het zou niet goed zijn als het nieuws zich verspreidde, dat u die een zoon heeft in Hankau, die nu als een rijk koopman te Shangai bekend staat, op mijn boot zoudt worden vermoord. Maar Hing zou zich van dit alles niets aan-

trekken en in staat zijn ons allen, als getuigen van zijn daad, om zeep te brengen. Daarom is het het beste, Hing een bepaalde som gelds te geven en verder te gaan."

"Ik ben maar een arme man," sprak Keeler. "Ik heb natuurlijk iets overgehouden van den verkoop mijner goederen, maar niet genoeg om mij heelemaal naar Shanghai te brengen. De rest heb ik reeds aan mijn zoon gezonden om het te bewaren. Ik heb maar een beetje bij mij en wat ik bezit wil ik mij niet laten ontnemen door een rivierrat die mijn *samshu* heeft gedronken. Maar al ben ik dan arm, ik ben geen dwaas. Ik heb een plan gemaakt waardoor wij met Hing en zijn boosdoeners den draak kunnen steken en waardoor u zult worden verheven tot held der rivier."

"Vertel het mij, o, Pung-Li," zeide de schipper, waarna zij samen gedurende verscheidene oogenblikken fluisterden.

"U bent wijzer dan de heilige schildpadden van Fan-Luen," zeide de kapitein. "Waarlijk, uit uw brein komt wijsheid voort. Het zal geschieden zooals gij gezegd hebt."

In den pas viel het nachtelijk duister. De maan zou wel opkomen, maar werd nog door de overhangende hooge klippen verborgen. In een nis van het bazalt, hoog boven den inham waarin de boot voor den nacht lag vastgemeerd, kon Keeler een weerschijn zien van het vuur waarbij, zooals hij wist, Hing en zijn bende zich verwarmden. Het water zoog aan den romp der boot, een geluid makend van waterjuffers die het luchtruim zoeken. Het geraas der stroomversnellingen die zich met den hoofdstroom trachtten te vereenigen, vormde een gestadige begeleiding bij dit gemurmel. Op een boot in de nabijheid speelde iemand op een *gekken*, en een stem verhief zich in een langgerekte, klagelijke, Chineesche melodie. Het geluid was geen bewijs van eenige bescherming; in in Midden-Cathay zoo min als in het ver verwijderd Manhattan, gaat men zoo nauwkeurig na, hetgeen er in het huis van zijn buurman voorvalt. Indien de aanval der zeeroovers zou plaats vinden, zou deze als een gewoon opstootje worden beschouwd. Er zouden geen schoten vallen, men zou hen slechts den hals afsnijden, en 's morgens was de boot verdwenen; met gaten doorboord had men haar den stroomversnellingen prijsgegeven!

Keeler hurkte neer, alleen, in zijn kleine kajuit. Buiten op het dek tusschen deze en de verschansing en door het kleine gebouwtje verborgen, lagen de kapitein en bemanning der boot, genoegzaam door *samshu* versterkt om het volste vertrouwen te hebben in den gevecht. Zij hadden hun messen, maar tevens hun stokken en riemen. Het was te koud voor muskieten, en zij lagen in gemakkelijke houding stoicijnsch te wachten.

"De „Oude", had hun de kapitein gezegd, „bezit de wijsheid van den toovenaar van Chefu. Wij kunnen niets beters doen dan zijn plan te volgen. Als het ergste gebeurt, kunnen wij Hing en de zijnen bevechten, als zij komen. En indien wij de overwinning behalen, zal onze roem over de geheele rivier bekend worden van Sogon-gompa af tot Hai-mon toe."

Hierover viel niet te redetwisten en zulk een roem betekende veel feestelijkheden, verscheidene kopjes gratis geschonken rijstwijne en de bewondering van beide sexes. Het zou ook kunnen leiden tot opklimming tot begunstigd wachter van de een of andere *Kuan*, welke steeds uitziet naar menschen die er zich goed doorheen weten te slaan. Zoo mompelde de bemanning wijsgeerig en wachtte met een door *samshu* verwarmde maag. Het zou niet lang meer duren door het opkomen der maan.

Binnen in de kajuit was de lucht zwaar en de hitte verstikkend. Een open koperen komfoor gloeide gestadig door. Alle matten waren neergelaten, met uitzondering van een reet waardoor Keeler het maanlicht en de eerste aanvalsteekenen kon bespieden.

Hij hurkte in een hoek neer dicht bij zijn kruik, verborgen in de schaduw, een hand dicht bij een roodgelakte doos waarvan het deksel open stond. Indien het tot het uiterste zou komen was hij van plan zijn revolvers te gebruiken en naar een goede uitlegging te zoeken. Maar in de gelakte doos was iets dat bijna even onmisbaar was voor een gelegenheid als deze, als het kruit van zijn patronen; iets dat meer effect zou hebben en minder strijdig was met zijn aangenomen gedaante.

Boven de hooge klippen verspreidde zich een zwak schijnsel. Hing en zijn bandieten konden dit nog nauwelijks onderscheiden, Keeler echter was er zeker van dat de aanval nu

spoedig zou plaats grijpen. Hij tikte zachtjes tegen de matten die het dichtst bij de vooroverliggende bemanning waren, en de kapitein tikte terug. Er klonk een zacht gekras en geritsel toen de mannen naar hun wapenen grepen.

Toen rolde een losse steen kletterend naar omlaag van de plaats waar de weerschijn van het vuur al spoedig werd verduisterd door voorbijgaande schaduwen. De bandieten daalden de klip af en Keeler nam met de linkerhand een handvol van het poederachtige goedje uit de doos, met de rechter greep hij naar zijn gebrekkig wapen, een boothaak waarvan de getande punten en de kromming flink scherp waren.

De maanschijf werd zichtbaar. Er klonk een geluid van haastige bloote voeten die over den grond renden. De roovers kwamen langs den kustweg en sprongen over de opening tusschen de boot en de kust; onder het geroep van „Hai-Yah!" stormden zij de kajuit in met opgeheven messen, om de slapenden die zij op den grond waanden, te doorsteken.

Voor een oogenblik werden zij door het open komfoor verblind en zagen Keeler die in de schaduw was, niet, alvorens diens uitgestrekte arm hem verried. In het volgende oogenblik was hij tusschen een opening der losse matten heen-geleden. Het gehuil, dat volgde, veranderde in woedende halfgesmoorde kreten en gesputter, toen de zeeroovers zich verwijderden van de scherpe dampen die uit het komfoor opstegen, waarin Keeler zijn handvol venijnig tot poeder gewreven peperkorrels had geworpen. De neusgaten en kelen der zeeroovers waren verwond, hun oogen traanden, naar adem snakkend trachtten zij naar buiten te komen terwijl zij over elkander tuimelden en tegen de matten aanvielen, waarna zij als half krankzinnig op het dek neervielen, waar zij door den kapitein en de bemanning werden overrompeld. Keeler zelf stootte van ganscher harte toe, en duwde Hing tegen het roer aan, waar de zeeroover machteloos tegen aanleunde met tranende oogen, voorover gebogen en het zwaard in de hand. Hij wreef het brandend goed uit zijn oogleden en sprong, kwaadaardige houwen uitdeelend, op den zogenoamden ouden man Pung-Li toe.

Keeler pareerde den slag door een snelle ronddraaiing van zijn piekschacht en deed toen een uitval. De gebogen haak en tand gleden tusschen de spieren door van Hing's maag, tot diep in zijn ingewanden, en de zeeroover viel achterover; hij wrong zich los en verdween over de verschansing in den vloed, het wrongen gelaat nog eenmaal blootstellend aan de stralen der maan die, helder nu, glansden over het hooge rif. Daarop verdween hij voor altijd in de diepte.

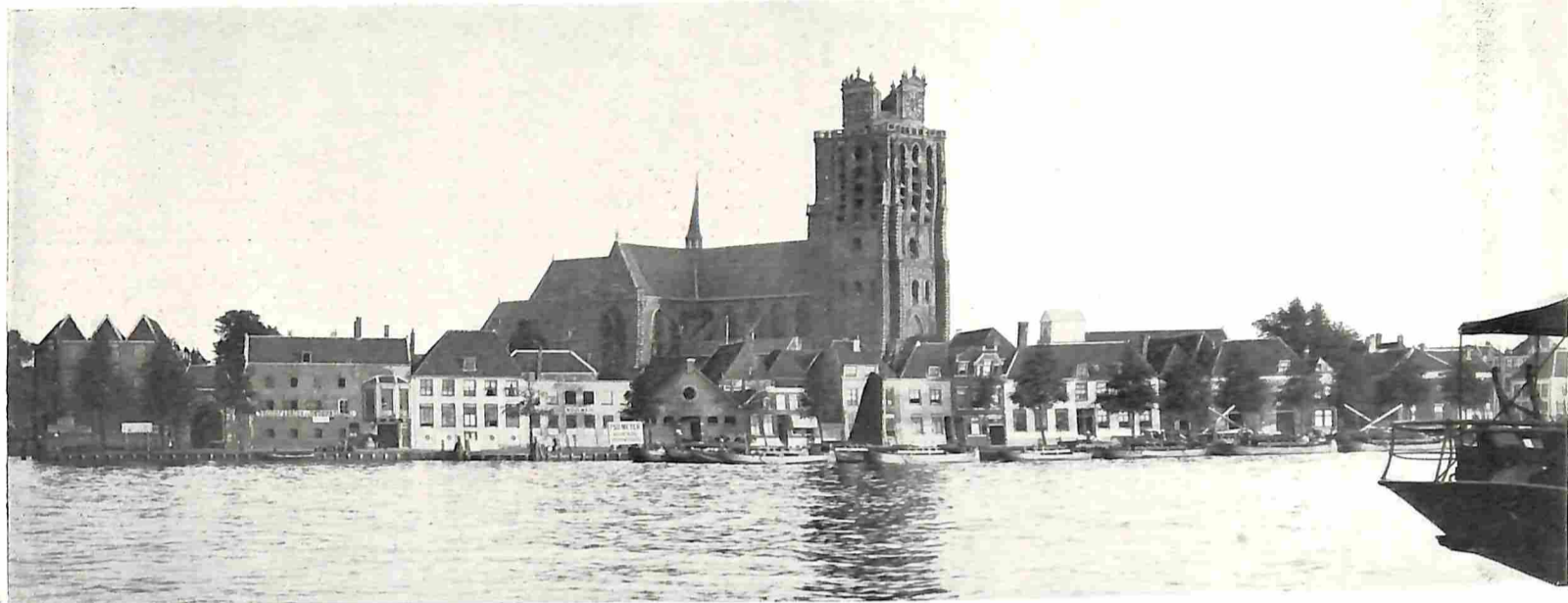
Zijn verraste huurlingen vloten voor de slagen der rijstbootbemanning en sprongen aan land, vier of vijf hunner op dek achterlatend. Eenige hunner namen den sprong te kort en worstelden met de golven terwijl zij, door de bemanning doorstoken, in de diepte verdwenen. De overgeblevenen renden dooreen den weg der klippen op. Het gevecht was voorbij.

De *Samshu*-kruik vermocht nauwelijks de dronken op de overwinning weerstand te bieden, en de morgenstond aanschouwde dan ook de triomfantelijke bemanning, half dronken door het succes en den sterken drank, haar eigen lof zingend, maar ook Pung-Li luide prijzend die zijn man had gedood en den valstrik had gespannen waarin de roovers waren gevallen. En het was Pung-Li die de boot door de naaste stroomversnellingen stuurde, want de schipper sliep in de kajuit, zijn arm geslagen om de *Samshu*-kruik.

In Ichang ging Pung-Li aan wal; een lid der bemanning ging hem voor, deze droeg de leege *Samshu* kruik, welke echter toch nog iets bevatte. Hij begeleidde Pung-Li naar het telegraafkantoor, waar de bejaarde koopman een telegram verzond aan zijn zoon in Shanghai. Volgens het formulier was de naam van den zoon Ah-Lung, en dit bericht was oorzaak dat er weer een ander moest worden verzonden van Shanghai naar Hankau.

In laatstgenoemde stad nam Pung-Li's faam honderdvoudig toe. De lijfgarde van een mandarijn kwam de rijstboot tegemoet en begeleidde Pung-Li naar de landingsplaats van de stoomboot en installeerde hem met de grootste eerbewijzen aan boord. De *Samshu*-kruik was er niet meer. Hiermede was ongeveer een mijl boven Hankau een ongeluk gebeurd. Pung-Li was er over gestruikeld en nu lagen de scherven in het rond verspreid. Gelukkig was er geen *Samshu* meer in. Toch raapte Pung-Li iets uit de scherven op en bergde het zorgvuldig weg. Het was de talisman.

(Wordt vervolgd).

DE GROOTE KERK MET OMGEVING TE DORDRECHT, GEZIEN VAN DEN ZWIJNDRECHTSCHEN WAL.
LINKS HET CATHARIJNEPOORTJE.

DORDRECHT.

(Slo').

MEN ziet het: nog heel wat mooie en merkwaardige oude gevels is de Merwede-stad rijk gebleven. Is dit te danken aan den kunstzin, die ook in den eeuw der sloopwoede over de Dordtenaren is vaardig gebleven? Tot onzen spijt moeten wij het ontkennen. De schilderkunst moge in de stad van Ary Scheffer, voor wien op de breede Tolhuisbrug in 1862 een — natuurlijk leelijk — standbeeld is opgericht, ook in de 19de eeuw in eere zijn geweest, voor de fraaie voortbrengselen op het gebied der bouwkunst had men in die periode ook te Dordrecht alle liefde en gevoel verloren. Dat blijkt ook wel glashelder uit de slooping van bijna alle stadspoorten, waaronder zéér fraaie, als de Spui- en Rietdijksche poort 1), dat blijkt wel het allerduidelijkst uit het afbreken — in 1857 — van den Kloveniersdoelen, een merkwaardig monument niet alleen uit architectonisch maar ook en vooral uit historisch oogpunt: op de groote bovenzaal van dezen Doelen immers werden in 1618 en 1619 de vermaarde Synodale vergaderingen gehouden. Dat niet alleen aan het uitwendige van het gebouw, dat fraai beeldhouwwerk te aanschouwen gaf, maar ook aan het inwendige, groote zorg was besteed, bewijst nog de prachtige gebeeldhouwde eiken schouw, uit de benedenzaal afkomstig, en daarin kort na de voltooiing van het Doelenhuis (in 1541) aangebracht. Het kranige snijwerk — waarvan vooral dat van de fries, die een voorstelling van een gevecht tusschen wilde mannen te zien geeft, opvalt — wordt toegeschreven aan Jan Terwen Aertsz, van wiens hand het ongeveer terzelfder tijd vervaardigd beeldhouwwerk van de beroemde koorbanken in de Groote Kerk is. Onze voorplaat geeft een uitnemende voorstelling van deze schouw, die thans het sieraad vormt van de verzameling oudheden in de Grootenhoofdspoort.

De Kloveniersdoelen bezat ook nog een merkwaardigheid: een torentje, de „Draaiom” genaamd, „omdat de tafel en de banken, in hetzelfde staande, op eenen ijzeren spil, vaardiglijk rondom gedraaid kunnen worden”, zooals wij in den „Tegenwoordige Staat” lezen, die verder vermeldt, dat het torentje rondom met glazen voorzien is, zoodat men er een „vermakelijk” uitzicht had. O Dordrecht, Dordrecht, hoe moeilijk kunt gij de schande uitwischen, dit gebouw te hebben gesloopt!

Maar meer hebt gij gesloopt, hoovaardige en „kunstzinnige” Merwestad! Men leze nog maar eens wat Mr. Dr. Overvoorde hiervan verteld heeft in „Buiten” van 1914 (blz. 223—224, 246—247, 263—265). Men zie nog maar eens de in dit nummer herplaatste cliché's van afgebroken schoonheid. En wat al fraais is uit het inwendige der Dordtsche huizen, uit de patriciërshuizen van Wollewevers- en Nieuwe Haven vooral, met wellust gebroken!

Neen, Dordrecht heeft zich in dit opzicht zeker niet gunstig van andere steden onderscheiden!

Het wil ons voorkomen, dat de Dordtenaren meer hun

door gevulden geldbuidel gesteunde kunstzin hebben geuit in hunne particuliere, dan in hunne openbare gebouwen.

Wat de kerken betreft, zij schijnen bijkans al hun krachten te hebben geconcentreerd op de hoofdkerk 2). Dat de in 1568 grootendeels verbrande St. Nicolaas- of Nieuwe kerk in de dagen van ketterij, die volgden, niet nog luisterrijker, maar integendeel in kleiner en nederiger gedaante werd herbouwd, is niet verwonderlijk. Maar het feit blijft bestaan, dat de rijke Merwede-stad slechts één kerkmonument bezit, dat kunstwaarde heeft en ook inwendig schoonheden — en dat zeer bijzondere — rijk is. Niet als in andere belangrijke Hollandsche steden gaf de Hervorming er het aanschijn aan merkwaardige bouwscheppingen. Men stelde zich, naast de reeds genoemde kerken, met de oude kerk van het Augustijnen-klooster en de verbouwde kerk van het Magdalena-klooster (voor de Waalsche gemeente) tevreden.

Dat kan niet verklaard worden uit achteruitgang der stad. Zij speelde niet meer de éérste rol in de 17de eeuw, hebben wij reeds gezegd. Maar niet omdat zij niet meer welvarend was, maar omdat zij niet dūsdanig in bloei toenam, niet zóó haar naam verbond aan allerlei belangrijke ondernemingen, als vele harer zustersteden in Holland. Een gewichtige rol speelde zij nog wèl, als eerste stemmende stad in de vergaderingen der Staten; als vanouds bekende en beroemde handelsstad bezat zij nog een groot prestige en nóg was zij bekend om haar rijkdom. Luisterrijk wist zij hare gasten te ontvangen; daarvan wisten hare talrijke gasten, die zich niet zonder reden op hun doorreis naar den Haag in de „rycke Merwe-stad” gaarne ophielden, mee te spreken. Terecht kon van Nispen dichten:

Te Dort is 't altyd feest; men vindt er overvloed
Van bier en edel ooft en edel druivenbloet,
En ryckdom en geneucht. Wie Dordrecht compt be-
soecken,
Vergeet syn coopmanschap en al syn wyse boecken.
Compt vreemdelingh maer hier, hier vindt gy gul ont-
hael;
De wynkan op den disch, de Magistraet aen 't mael.

Dat zou ook het Prinsen- of Augustijnenhof kunnen getuigen, waar meestal de banketten, hooggeplaatsten gasten aangeboden, werden gehouden, de plaats waar eens de Augustijnernonniken in stille meditatie hadden vertoefd en waar ook thans weer rust en kalmte heerschen.

Neen, we schijnen hier wel aan een typische mentaliteit der Dordtenaren te moeten denken. Want ook hun behoefte om in hunne stadsgebouwen den trots en rijkdom der stad tot uitdrukking te brengen, zeker, ze wás er wel — dat bewijzen eenige stadspoorten, zooals wij later zullen zien — maar in geringer mate dan elders. Was het bij voorbeeld niet ietwat zuinig van zulk een rijke stad, om in 1544, toen het Oude Stad-

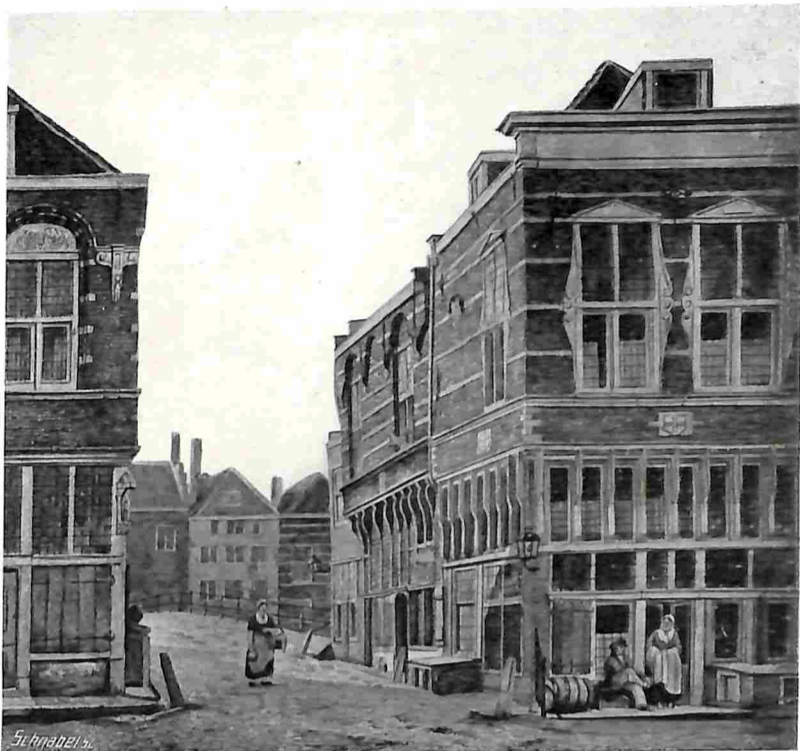
huis aan de Tolbrug niet meer voldeed, de in 1383 gestichte Vlaamsche koopmanshal als Raadhuis in gebruik te nemen? Een wijdsch en schilderachtig gebouw, zeker, met zijn hangtorentjes en talrijke trapgeveltoppen, maar toch sprekend van *Vlaamschen* zin voor uiterlijke praal. En niet met een fieren toren verrijkte men het, die van verre zou spreken van stedelijke fierheid, maar met een klein, niet zeer fraai houten torentje, dat den Dordtenaren intusschen zoozeer bekoord schijnt te hebben, dat zij iets dergelijks zetten op het nieuwe koele vervelende gebouw, hetwelk sinds 1842 Dordrecht tot Stadhuis dient, en ook al op de Nieuwe Kerk! Zeer merkwaardig is ook, dat juist in de jaren, waarin de meeste welvarende steden zich een nieuw omvangrijk klokkenspel aanschaffen, in de tweede helft der 17de eeuw, het tijdperk der Hemony's en de Graves, Dordt's oude voorslag verdwijnt, om — niet voor een ander plaats te maken. Het worde terloops gezegd: ook dit maakt dat het een frase is Dordrecht een echt oud-Hollandsche stad te noemen. In een ècht oud-Hollandsche stad is de lucht elk oogenblik vervuld van vrolijk klokkengetinkel.

Neen, niet alleen is Dordrecht een zéér bijzondere Hollandsche stad, ook zijn bewoners, zoo wil het ons voorkomen, hebben in sommige gezichten eigen, en van die van andere steden ietwat afwijkende opvattingen bezeten.

Intusschen bedenke men wel, dat stedelijke praalgebouwen als de groote Vlaamsche steden in haar bloeitijd zich bouwden, in Dordrecht moeilijk verwacht konden worden. Zeker, de stad is eeuwen lang Holland's bloeiendste handelsstad geweest en hare burgers waren rijk. Maar uitdrukkingen als „de parel van Holland” moeten niet doen vergeten, dat Dordrecht vooral zoo uitblonk, omdat er daarnaast zoo heel weinig schitterde, moeten niet doen vergeten, dat Dordt in den tijd van zijn grootsten bloei toch eigenlijk maar een kleine — naar den huidige maatstaf gemeten zelfs zéér kleine — stad was. Eenige cijfers ter nadere verklaring. In 1515 telde men er ongeveer 1500 huizen 3); zeker doen we de stad niet te kort, als we meenen, dat er toen hoogstens 12.000 inwoners kunnen geweest zijn, een getal dat in de middeleeuwen ongetwijfeld niet grooter was. In dit zelfde jaar blijken reeds Leiden en Haarlem bijna tweemaal zoo groot te zijn; daarna komen Delft (met ruim 2700) en Amsterdam (met ruim 2500 huizen).

Nu we toch aan 't cijfers geven zijn volgen hier nóg eenige; er blijkt zoo duidelijk uit, dat Dordt in de z. g. n. gouden eeuw zeker belangrijk in inwonerstal vooruitging — wat niet geheel maar toch wel eenigermate als een afspiegeling van den bloei eener stad kan worden beschouwd — maar bij lange na niet als enige zustersteden. In 1632 heeft Amsterdam ongeveer 15000 huizen (dit is 6 maal zooveel als ruim een eeuw geleden), Delft 4800, Dordrecht ruim 3200 (dat is 2 maal zooveel), Enkhuizen 3600, Haarlem 6000, Hoorn 2700, Leiden 8300, Rotterdam (dat er in 1515 ruim 1100 had) 4900 huizen. Dordrecht stond toen dus in inwonerstal tusschen Enkhuizen en Hoorn. Enkhuizen, dat tot het midden der 17de eeuw steeds in bloei toenam, was omstreeks 1650, dat mogen we veilig aannemen, vrij wat bevolkter dan Dordt. Voor 1732 zijn de cijfers als volgt: Amsterdam 26000, Delft 4200, Dordrecht 3400, Enkhuizen (het heerlijk verval der stad was reeds begonnen) 2600, Haarlem 7900, Hoorn 2800, Leiden 11000, Rotterdam 6600 huizen. Men ziet het: Dordt's inwonerstal is toegenomen, nog steeds. Maar hoezeer staat het achter bij dat van Amsterdam en Leiden, en hoe blijkt ook Rotterdam het reeds thans voorbij te zijn gestreefd! Het staat in deze eerste helft der 18de eeuw ongeveer op gelijke hoogte met Middelburg, van welke stad wij van vorige eeuwen geen betrouwbare gegevens konden vinden.

Zoo is het met Dordrecht dóórgegaan. Zoetjesaan is het een stad

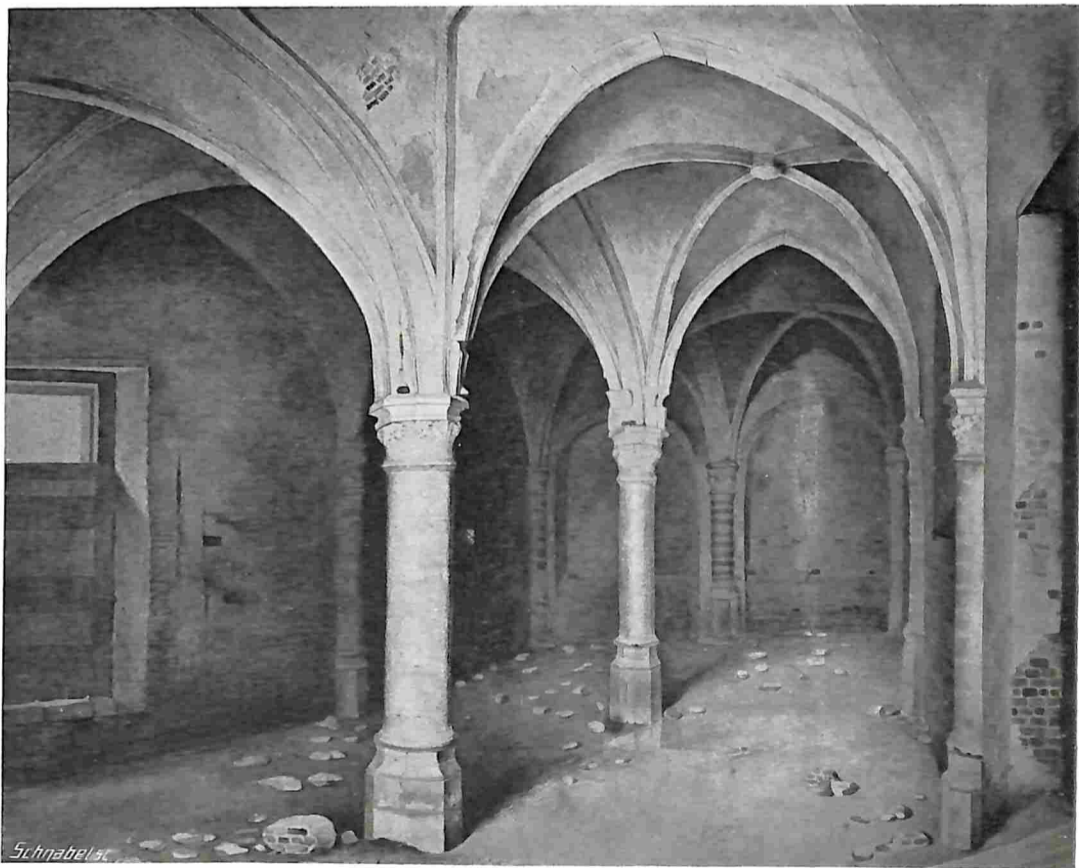
KIJKJE IN OUD-DORDRECHT BIJ DE NIEUWBRUG.

Rechts de huizen Samson en het Cruys, in 1847 gesloopt voor de verbreding van den toegang tot de Nieuwbrug.

In het huis Samson woonde van 1623—1658 de schilder Albert Cuyp.

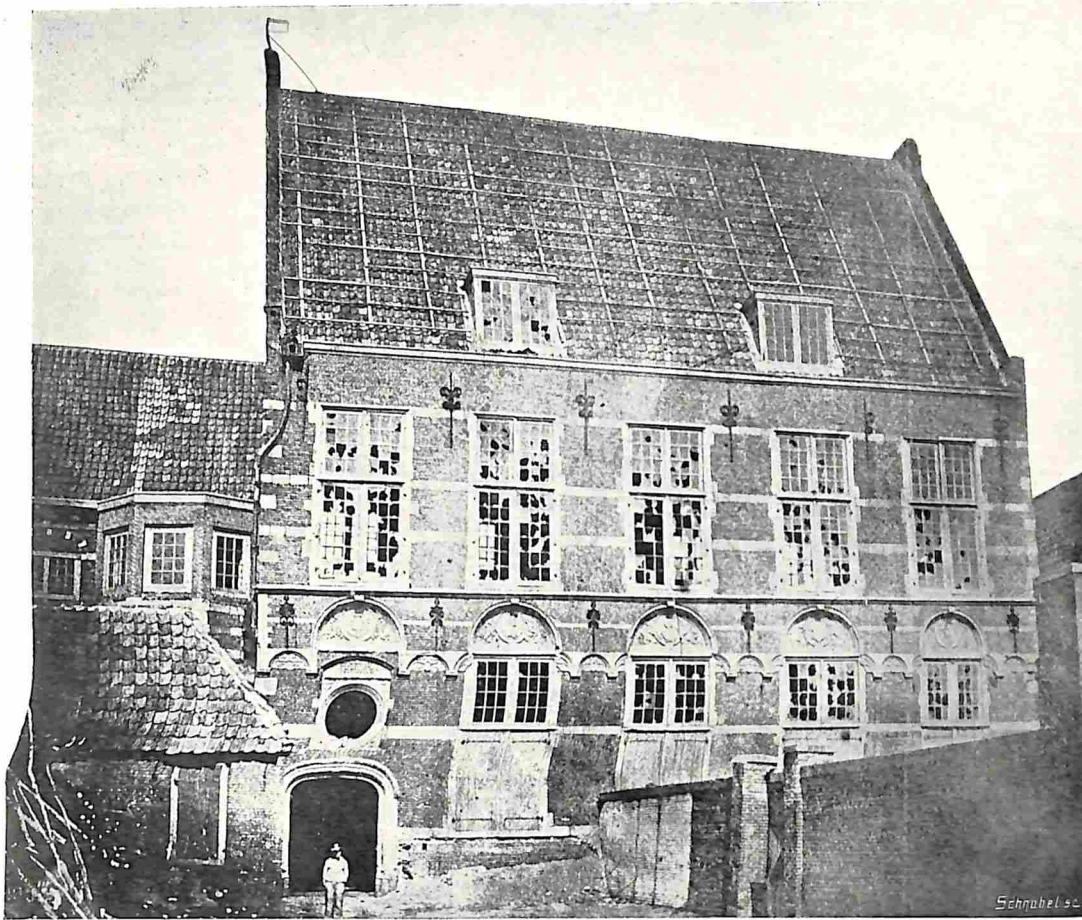
van 50.000 zielen geworden, tragischen achteruitgang heeft het nimmer gekend. Maar gróótschen opbloei evenmin. Tot 1795, tenminste in naam, in 't bezit van zijn stapelrechten gebleven, heeft het nimmer andere banen ingeslagen, op verwonderlijk-kalme wijze er in berustend, dat het op het tweede plan kwam te staan, met verwonderlijke lijdzaamheid toelatend, dat een lage spoorwegbrug het verkeer door zijn waterweg naar zee in hooge mate belemmerde, er zich mee vergenoegend, dat het gespaard bleef voor den minder „netten” afloop van Enkhuizen's en Hoorn's zee-stedendom.

Thans heft Dordt het welvarende maar wat futlooze hoofd weer op. Zal het slagen? De toekomst zal het leeren. Rotterdam heft waarschuwend tot Dordt — als tot Vlissingen —

DORDRECHT.

DE GEWELVEN VAN HET TOT WEESHUIS VERBOUWDE KLOOSTER MARIËNBORN UIT 1469, IN DE VORIGE EEUW GESLOOPT.

DORDRECHT'S SCHANDE.

DE HISTORISCHE KLOVENIERSDOELEN IN DEN VERWAARLOOSDEN TOESTAND
WAARIN HET GEBOUW ZICH KORT VOOR DE SLOPING BEVOND.

den vinger op, zeggende: „Slechts twee handelssteden van beteekenis hebben in dit land reden van bestaan!” Het is vermoedelijk waar. Maar omdat dit thans Rotterdam en Amsterdam zijn, behoeven deze steden het nog niet in eeuwigheid te blijven! Als Rotterdam eeuwen geleden zoo geredeneerd had, was het u niet voorbijgestreefd, o Dordt! Streef dus voort!

* * *

Het huidige Dordrecht is een stad van deftigheid, maar ook van — zij 't kalme — bedrijvigheid. Geenszins van doodsheid. Maar toch wel zéér rustig is het in deze stad. Het kortgeleden opgeheven paardentramlijntje is niet door een elektrische tram vervangen, en opvallend is het, hoe weinig automobielen de straten onveilig maken. Bezitten Dordt's vermogens in minder getale dan elders dit moderne vervoermiddel, in verband met de ligging der stad op een eiland, vanwaar het verkeer met den vasten wal slechts over ponten geschieden kan? En ligt hierin ook de verklaring van 't geringe doorgaande autoverkeer? Vermoedelijk. Hoe het zij, de bezoeker van Dordt denkt er zich bijwijken verplaatst in een tijd, eenige tientallen jaren geleden, toen men nog zoo héél onbezorgd langs 's heeren straten kon wandelen, zonder vrees voor overrijding.

Uit Dordt's nieuwe wijken spreekt geen grootsch-gedachte aanleg, maar — hoezeer weet deze stad zich voor uitersten te behoeden! — ze vertoonen toch veel aantrekkelijks en minder leelijks dan in andere steden. En een kostelijke aanwinst is het park Merwestein, vroeger lommerrijk buitenverblijf, thans stedelijk plantsoen. Het aangrenzende Oranjepark vormt mede een mooi gedeelte der nieuwe stad.

De oude stad is sinds kort verrijkt met een monument voor de gebroeders de Wit, dat in de droevige rij van Neêrland's standbeelden een niet kwaad figuur slaat.

Dordrecht's omstreken? Ronduit gezegd: wij kennen ze nauwelijks, wij kennen ten minste bijna niet de schoonheid van het echt-Hollandsche landschap, die het Dordtsche eiland ongetwijfeld bieden zal. Want altijd als wij te Dordt vertoefden, hebben wij er ons toe bepaald te genieten van die geheel eenige pracht van de rivieren langs de stad, en we gelooven, dat deze toch ook wel de grootste schoonheid van haar omgeving vormen. Dordt's éénige ligging aan de breede Hollandsche wateren maakt de oude Merwe-stad welallereerst

tot "de plaats, die, zij het dan niet meer „parel van Holland", een bezoek nog zoo] ten volle verdient.
A. L.

1) Op Dordrecht's poorten zullen wij in een afzonderlijk artikel terugkomen.

2) Men leze het uitvoerig artikel over Dordt's Groote Kerk in „Buiten" van 16. 23 en 30 Nov. 1907.

3) Volkstellingen werden in vroegere eeuwen niet gehouden; men telde slechts het huizen aantal.

Het schilderijtje.

HISTORISCH-ROMANTISCHE SCHETS *)

DE Heer van Reerust gaf een tuinfeest. Als men vijf en twintig jaren lief en leed met elkaar gedeeld heeft, zoo had hij zich tegenover zijn rentmeester uitgelaten, dan dient die mijlpaal op den huwelijksweg niet voorbijgezien en mag de feesttrompet wel eens gestoken worden. Zijn vrienden dachten er anders over. Als Boudewijn Meerman, die zich sinds een tiental jaren Heer van Reerust noemt, nog vijf jaar wacht, dan mag hij het einde van den dertigjarigen oorlog herdenken, zeiden zij.

In hoeverre die bewering waarheid of overdrijving bevatte, had Wilhelmus van Dordt, Heer Boudewijn's rentmeester, nader kunnen beoordeelen. Maar de jonge Van Dordt

wist wanneer hij spreken en zwijgen moest, en het laatste vooral. Droeg hij niet bij zijn vriend Hanevoet, den dichter, den naam van Willem de Zwijger? Zoo had hij dan het voorgenomen tuinfeest om meer dan een reden toegejuicht. En Reerust was voor het doel bijzonder geschikt. De hooge, forsche beuken, de lichtplekken hier en daar op de goedonderhouden plaats, waar oude vermolmde boomen geveld, maar niet door nieuwe aanplant vervangen waren, bood de heerlijkste gelegenheid tot feesten in de open lucht.

Op een van die plekken stond het ruime tuinhuis, dat de Heer van Reerust een paar jaar geleden had laten zetten. Ruim was het, maar toch niet ruim genoeg om al de gasten die op het feest verwacht werden, te bevatten; daarom waren door de goede zorg van Van Dordt uit de naburige stad werklieden ontboden, die aan den breeden ingang van het tuinhuis schermen hadden getimmerd, waarbinnen de feesttatsels zouden worden aangerecht. Door een discipel van De Laresse waren die schermen aan de binnenzijden beschilderd met arcadische amourettes en ridderlijke jachtafereelen, en zoo zouden de gasten, indien het zomerweer meewerkte, te midden der illusies die het penseel kon tooveren, van de treden van het tuinhuis worden vergast door het spel van dichterlijke tooneelstukken en tooneelscheppende dichters, die voor het feest waren besteld.

Aan deze allen zou Bartholomeus Hanevoet voorafgaan met een schoon gedicht:

OP HET ZILVEREN ECHTTROUWFEEST van Boudewijn Meerman, Heer van Reerust en de Swermpot, en Magdalena Rijksdr. van Wesel, een gedicht dat dadelijk de stemming bij de feestenden er in moest brengen door den aanhef:

Zoo is dan eindelijk die schoone dag verzezen,
Waarop te Brakel vijf en twintig jaar voor dezen
't Geluks-verbond, door de engelen gewijd, enz.

een gedicht vol voortreffelijkheden, waaraan niets mankerde, dan dat het te lang was en er te weinig levensbizonderheden van de bezongenen in voorkwamen.

II.

De lachende Junizon had meegewerkt en de aanvankelijk dreigende Jupiter Pluvius op verren afstand gehouden. De Heer van Reerust en zijn schrandere en smaakvolle rent-

*) Naar gegevens uit een oud handschrift.

meester oogstten eer van hun werk, en de gasten genoten, meer nog van de erotische herdersgroepjes op het scherm, die in poëtische halfschemerboschjes wegscholen, dan van Hanevoet's met basklanken voorgedragen gedicht „op het zilveren echttrouw-feest”.

Toch was de dichter niet weinig in zijn schik toen het treffelijk poëem zonder haperen of nekbrekerij ten einde gekomen was en hij den dank van gastheer en gastvrouw in de tuinkoepel in ontvangst had genomen. De rechte „dichter” was hij niet en wilde hij niet zijn. Hij las en hoorde liever gedichten dan dat hij ze maakte. Hij „hoefde” ook trouwens geen dichter te zijn, en behoorde allesbehalve tot de buitenplaatspoëten als Lucas Helling en zijn geslacht, dat om de gunst der maecenaten bedelde. Bartholomeus Hanevoet was vroeger koopmansbediende geweest, had door gelukkige grepen nu en dan gedurende den actiehandel, waarmee hij tijdig was opgehouden, een niet onaardig kapitaaltje gewonnen, schilderde ook voor zijn plezier, wandelde veel, maakte nu en dan een gedicht (uitvloeisel meest van wat hij hier en daar gehoord of gelezen had) en was door zijn vriend Wilhelmus van Dordt in kennis gekomen met den Heer van Reerust. Daar hij tot heden toe zijn veertigjarig hart had weten te vrijwaren voor de pijlschoten van Cupido, was hij een gaarne geziene gast in gezinnen waar niet alleen kunstminnende kooplieden, maar ook huwbare dochters waren. Bartholomeus echter was niet zoo gemakkelijk te vangen; hij liet zich gaarne een goed glas wijn inschenken en vond veel smaak in de kunstschaten van de gastheeren, maar had voor de dochters en de moeders niets dan hoffelijkheid. Het scheen dat hij zichzelf heel wat waard vond, en slechts op een goede kans, maar dan ook een heel goede, wachtte, om zijn kostbare en trouwens goed besteede vrijheid te ruilen voor den houwelycken staat.

Bartholomeus Hanevoet nam zijn plaats onder de gasten en zette zich te luisteren naar een gezelschapje tooneelspelers dat met veel gerucht de treden van den tuinkoepel betrad.

Was het toeval of opzet, dat hij aan zijn rechterzijde een hem onbekende vrouwelijke tafelbuur vond, die hem, hoewel anders weinig schuchter van aard, na de eerste vluchtige begroeting, bijna den moed benam voor een tweeden keer in haar donkerbruine oogen te zien? Wie was die blonde schoone, met haar Madonnakop en frissche lippen? Scheen zij niet als zóó weggegaan van een paneel van Rubens, deed ze niet denken aan zijn herhaaldelijk geschilderde Héléne Fourment, met de prachtige haarweelde en de heerlijke vleesch tinten? Zijn onbekende tafelbuur scheen hem echter schalkscher dan gene; dat zij lachende oogen had en er reeds bij een vriendelijken blik kuiltjes om haar mondhoeken kwamen, had Hanevoet al bij den eersten opslag gezien.

Hij veinsde te letten op het gelegenheidsstuk, dat de tooneelisten opvoerden. Maar aan den anderen kant zat zij, en ze leidde telkens zijn gedachten af. Hoe verlangde hij er naar, haar naam te weten! Haar te hooren spreken, liever dan dien lijmerigen tooneelheld, die daar wat van buiten geleerden onzin stond testamelen. Met haar een kleine rondgang te doen door de plaats, onder de hooge boomen en langs het park met bloemen, even bevallig als zij! In welke relaties stond zij tot den gastheer, en waarom had Van Dordt, die eeuwige Willem de Zwijger, hem nu weer niets van deze verrassing doen vóórvoelen? Hij zou. . . ., hij moest. . . . Neen, nu opstaan en weggaan was niet mogelijk. De gastheer mocht het hem kwalijk nemen als hij niet voldoende aandacht wijdde aan het stuk ter eere van bruid en bruidegom gegeven. En bovendien, waar bevond Van Dordt zich op dit tijdstip? Regelde hij de werkzaamheden op Reerust en kon hij daarbij niet elk oogenblik door den Heer van Reerust overvallen worden, juist als zij beiden in gesprek waren over de onbekende vrouw?

III.

De toejuichingen tot het tooneelspel waren

weggestorven en Bartholomeus Hanevoet had het hardst geklapt van allen, — waarom wist hij pas het volgende oogenblik.

Want toen weerklonk een zilveren stem aan zijn rechterzij. „Het schijnt dat het spel u wel voldoet, Mijn Heer!” Hanevoet stond blozend op en maakte een lichte buiging.

„Uw dienaar, Mejuffer, uw dienaar Bar. . . . Bartholo. . . .” „Ja, de dichter Bartholomeus Hanevoet; ik heb zoo even van uwe schoone gaven geprofiteerd. . . .” weerklonk dezelfde stem, waarin de nu nog sterker blozende poëet een lichten spot meende te ontdekken.

„O, ah zoo, zeer geflatteerd, Mejuffer. Mag ik weten, e. . . . e. . . . met wie ik de eer. . . .”

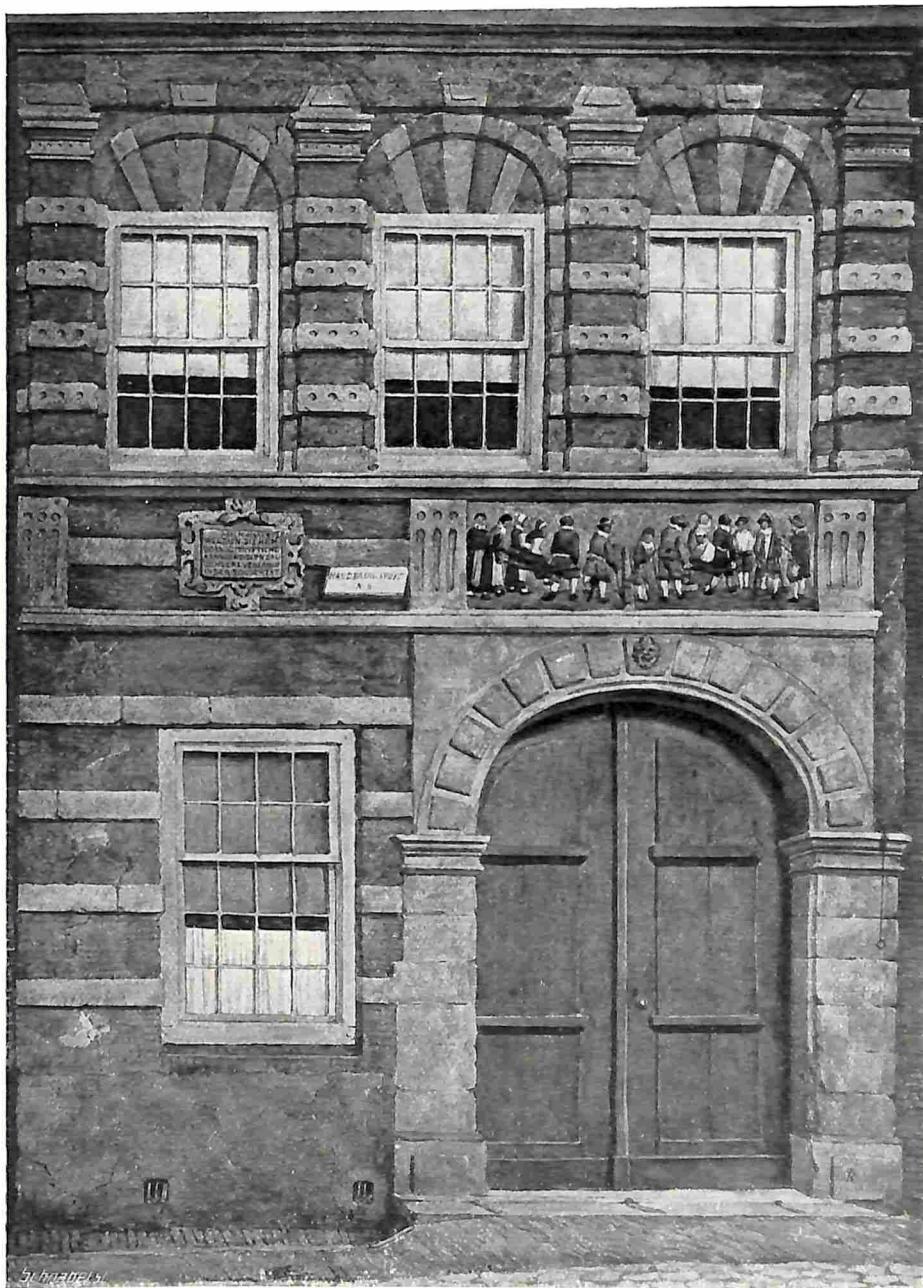
„Ik ben Leonora van Sijpesteijn, om u te dienen. De comédie schijnt wel gerússeerd te zijn, getuige de algemeene bijval. . . . en de uwe. . . .” hield de schoone buurvrouw vol.

„Ja, dat wil zeggen. . . .” en hier week Hanevoet's tijdelijke schuchterheid en trachtte hij zijn gewone eerlijk-brutale, zijn gebruikelijk onafhankelijke houding tegenover het schoone geslacht te hernemen, „dat wil zeggen. . . .”

„Gaat u toch zitten, Mijn Heer!” onderbrak de blonde Leonora weer.

„Er was een bijzondere reden waarom ik mijn vreugde uitte,” stak Hanevoet nu van wal, terwijl hij gehoorzaamend had plaats genomen. „In de eerste plaats, omdat ik de hulde aan onzen gastheer meer dan welverdiend vond. In de tweede plaats, omdat ik, zelf dichter, het reeds een verdienste op zichzelf vind, als een rol glad van stapel loopt, en waar niemand van het gezelschap ook maar een oogenblik gehaperd heeft. . . .”

„Ja, ja,” zei de herleefde Rubens-figuur, die het inter-

DORDRECHT.
HOOFDINGANG VAN HET IN 1877 AFGEBROKEN SACRAMENTS-GASTHUIS.

rompeeren maar niet scheen te kunnen laten, „en is er nog een reden?”

„Die is er inderdaad,” gaf Hanevoet met verkorte wel-sprekendheid toe. „Ik was blij dat het uit was!”

„Waarom? Hoe stemt dat met uw gevoel voor bewondering?”

„Ja, daar heb ik mijn reden voor!” waagde Bartholomeus en hij poogde een veelzeggende beteekenis in zijn blik te leggen. Maar als hij verwachtte dat de schoone Leonora de oogen zou neerslaan, dan had hij zich vergist. Uit de donkerbruine diepten van die zielespiegels vlogen een paar krinkelende lichtflitsen, die met een niet verkeerd te begrijpen spoutdrukking van de dunne lippen den dichter een oogenblik geheel in de war brachten. Eenige seconden maar. In 't nauw gebracht, nam hij zijn sprong als een ingesloten kat.

„Zie eens, Mejuffer, daar zijn van die gevallen in de wereld, die men zoo maar niet dadelijk aan de eerste de beste kan toevertrouwen. De eerste de beste, voelt u?” voegde Hanevoet er aan toe, als meende hij dat hij zijn wat onbeholpen afwijzing moest redden door een complimentje. Ook nu echter voelde de Rubensiaansche schoone, die wel complimentjes gewoon was, geen lust de *ingenue* te spelen, en waar het gesprek hier dreigde te stokken, zei nu Hanevoet: „Sypesteijn.... Die naam doet me denken....”

„Aan wat?....”

„Ik heb thuis een schilderstukje, van onbekende hand, waarop aan de achterzijde niets anders te lezen is dan in oud schrift: de plaats Sypesteijn 1639”.

„Deze oude plaats? Daar zou mijn heer Vader belang in stellen”.

„Het is een uitstekend geschilderd paneeltje, zooals ik zei van onbekende hand, en ter zijde van het reeds bouwvallig huis ziet men zwaar geboomte met op den achtergrond een lichte plek waarop saters en nymphen een vroolijk rondedansje doen.”

„Dat wou ik nu nog wel eens zien,” uitte de schalksche Leonora.

„Misschien wil uw heer Vader er wel eens zoo'n dansje laten maken,” zei Hanevoet, aangestoken door haar vroolijkheid. „Het zou heel wat kostelijker zijn dan het saaie gelegenheidsstuk, dat wij vijf kwartier hebben moeten aanhooren....”

„En dat u zoo hartstochtelijk hebt toegejuicht!”

„Omdat het uit was....”

„Een tegenstrijdig standpunt dat u nog niet hebt uitgelegd aan de eerste de beste, zooals u zei,” merkte de steeds slagvaardige brunette op.

Hanevoet zocht naar een nieuw projectiel om zijn bekoorlijke tegenstandster mee te werpen, maar thans tokkelde een zanger de luit en zette met zachte stem de eerste woorden van 'n Italiaansch lied in.

IV.

Joan van den Heuvel, Heer van Sypestein, was een zonderling. Het mocht vreemd schijnen, dat enkelen hem een vroolijke klant noemden, vol van de gekste invallen, en anderen, meer intiem ingelichten, een oude sufferd met buien van melancholie of heftig uitvallende woede, maar niettemin was het dezelfde Heer van Sypestein. Onze moderne tijd zou hem een zenuwpatiënt noemen, maar in de dagen van Heer Joan van den Heuvel was deze diagnose nog niet uitgevonden.

Hij was weduwnaar en woonde met zijn beide dochters, waarvan Leonore niets en de jongste, Geertruyd, al de huishoudelijke werkzaamheden verrichtte, op zijn voorvaderlijk kasteel, in den omtrek waarvan hij zich met jagen bezighield.

Eigenlijk is het onjuist, dat hij op zijn kasteel woonde, want wat hij hieronder verstond, was al talloze jaren een ruïne, zoodat de Heer van Sypestein op eenigen afstand een

nieuw huis had laten bouwen. Aan dat kasteel, dat niet meer te betreden was, en waar uilen, vleermuizen en ratten de wanbetalende bewoners van waren, mocht niets veranderd worden. Het verwaarloosde en verbrokkelde van jaar tot jaar, en als met groot geraas nu en dan een stuk muur naar omlaag donderde, dan scheen dit den Heer van Sypestein zelfs meer genoeg te doen dan dat het hem met spijt vervulde. Zijn gasten, die hij in groot getal nodigde, waren bang voor den bouwval en het ongedierte dat het bewoonde, en toefden enkel bij hem tot de avond viel. Alleen Lodewijk Meerman, de zoon van den Heer van Reerust, en nog enkele jongelieden uit den omtrek, waren te bewegen om nu en dan op Sypestein te overnachten. Dan toog de oude van den Heuvel met zijn gasten, met ruiterspistol gewapend, er 's avonds op uit om „het geboefte van het roofnest”, de meergemelde ratten, uilen en vleermuizen, wat op te ruimen en er de schrik in te houden.

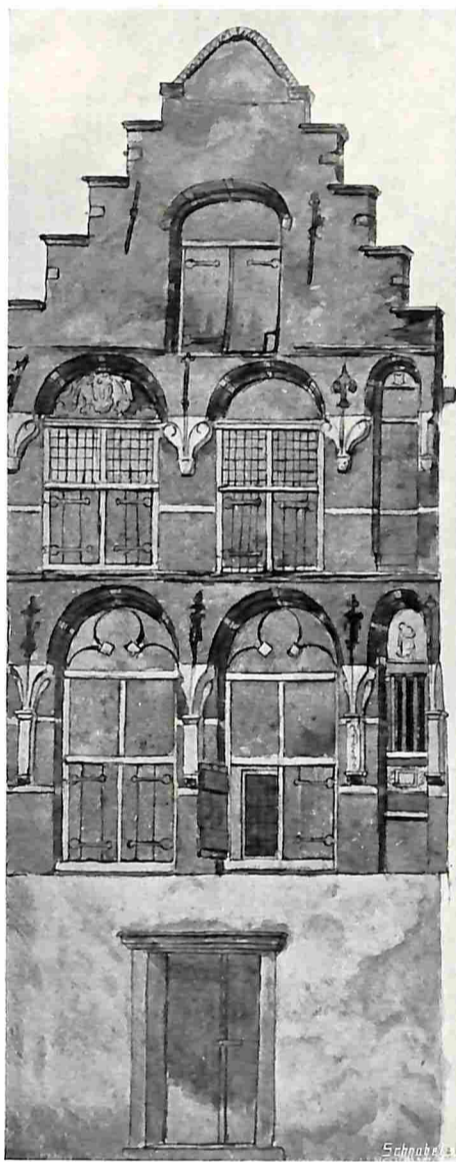
De dochters van den heer des huizes zorgden er wel voor zoo ver mogelijk van de ruïne te blijven en sloten zich des avonds in het nieuwe gebouw op haar kamers op. Dat gebouw was trouwens het bewonen dubbel waard; er waren geen kosten aan het inwendige gespaard en behalve van de talloze wapens en wapenrustingen waarmee sommige kamers opgevuld waren — er was destijds een goede hoeveelheid van die voorwerpen nog uit het oude kasteel gehaald — was de Heer van Sypestein een groot liefhebber van de schilderkunst. Zijn galerij bestond uit vele honderden groote en kleinere schilderstukken, van oude zoowel als nieuwe meesters, en waar hij iets bijzonders te krijgen wist, was hij er als de kippen bij. En het nieuwe gedeelte van den tuin prikte met steenen Diana's, Herculeessen, Neptunussen en vijvergestalten, en nog steeds kwamen er nieuwe mythologische zwervers bij.

Het was eenige weken na het feest op Reerust. De Heer van Sypestein had eenige vrienden op zijn plaats vereenigd, en als steeds was hij het middelpunt van de luisterende gasten, wien hij de vreemdsoortigste jachtavonturen of de bijzonderheden waarop hij zijn kunstschaten bijeengekreken had, vertelde.

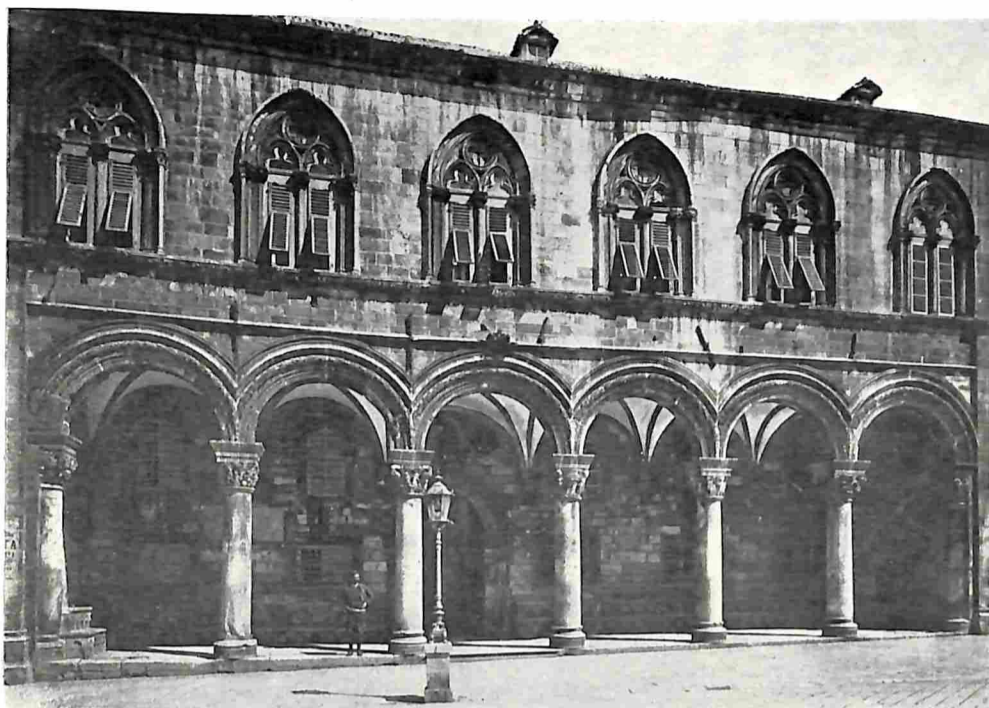
„Bij jullie op Reerust,” verhaalde de Heer van Sypestein, terwijl hij zich tot Lodewijk Meerman wendde, „had mijn dochter gelegenheid kennis te maken met dien duizendkunstenaar Hanevoet, en die vertelde haar zoo langs zijn neus weg, dat hij een schilderijtje bezat van dit huis, uit de zeventiende eeuw. Wie de schilder was wist hij niet, en hij had het gekocht bij een kunstkooper, Willem Raset, te Amsterdam. Ik heb daar eens naar een en ander onderzocht, maar zonder dat de vent mij zeggen wou wat Hanevoet ervoor betaald had, en hij wilde me wel een leelijke Prometheus

en Vulcanus aansmeren, naar hij zeide geschilderd door Govert Flinck. Nu, om kort te gaan, ik heb Hanevoet eens opgewacht en dat schilderijtje te zien gevraagd. Ik moet zeggen, het was allermerkwaardigst. Mijn ouwe kasteel! Het was wel al in vervallen toestand, maar de beide zijmuren stonden nog en als begroeide ruïne was het een juweel, heel iets anders dan het krot van nu. En vooral het bosch, waarin saters en nymphen dansten, bewees dat het van een bekwame hand was. Ik wou het van Hanevoet overnemen, maar hij was er niet toe bereid. Ik heb hem drie, vierhonderd gulden geboden. Dat was toch een vorstelijk bod, niet? De stijfkop wou het er niet voor geven. Ik zou tot duizend gulden willen gaan als ik dat ouwe dingetje op Sypestein kon hangen. Ik moet en zal het hebben!....”

Op dat oogenblik naderde schoorvoetend een man. Hij had al eenigen tijd eerbiedig staan wachten, maar spreker en luisteraars waren zoo vol van hun onderwerp, dat ze

DORDRECHT.
HET HUIS DE WINDASBOOG,
GESLOOPT IN 1890.

HET RECTOREN-PALEIS TE RAGUSA, VOORGEVEL.

hem niet hadden opgemerkt. Ten slotte trok hij de stoute schoenen aan en naderde, de muts in de hand, met een afgekeken buiging, den Heer van Sypestein.

„A, daar is van der Starre,” stond de gastheer op. „Zoo, schipper, lig je daar met je schuit voor den wal? Wacht, ik zal mijn dochter roepen, die zal je wel zeggen waar je het beeld plaatsen moet. Breng het met je knecht maar vast in den tuin.”

„Leonora!” riep hij met luider stem in de richting van het huis. De jonge Meerman stond op om zijn bevel over te brengen. Hij kwam om meer dan één reden gaarne op Sypestein en hoopte allicht gelegenheid te hebben om Leonora nog iets meer te zeggen dan over dat beeld.

„Ja, vrienden,” ging de heer van der Heuvei tot de overige gasten voort, „ik heb gisteren een prachtige Narcis gekocht, den god die zichzelf in het water zag en dat beeld zoo mooi vond, dat hij er op verliefde. Hahaha! ik wist ook wat beters dan op mezelf te verlieven,” voegde hij er met ware galgenhumor aan toe, want hij was allesbehalve zelf een Narcis of Adonis.

„Het zal prachtig staan aan den rand van den vijver te midden van de zwaardlelies,” ging hij opgetogen voort. „Schijnvoet heeft me onlangs een heel nieuw ontwerp gemaakt voor het versieren van mijn vijver, maar hij kan weten wat hij wil, die Narcis zal er bij.”

„Jonge-jonge, die Hanevoet! Wist ik er maar wat op om hem te bewegen,” ging hij toen weer voort, al gaf niemand hem antwoord. „Duizend gulden zou ik den ellendeling willen geven — duizend gulden!”

(Slot volgt.)

CORN. J. GIMPEL.

Het Rectoren-paleis te Ragusa.

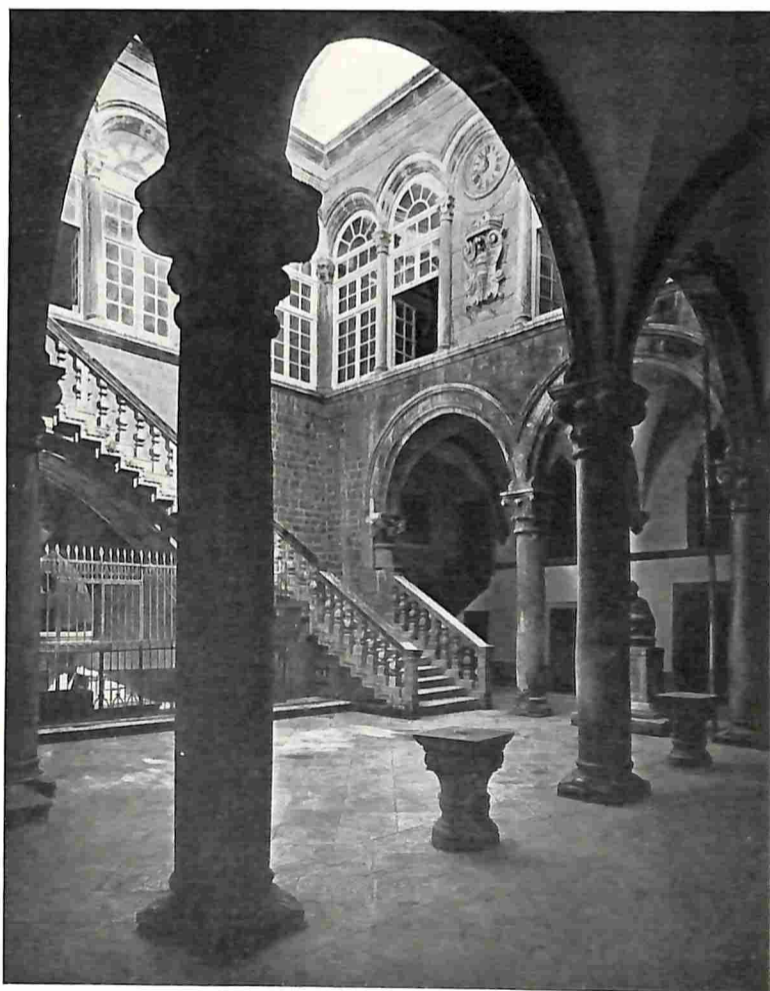
NOG tot voor weinig jaren was Dalmatië een door het moderne architectuur-onderzoek nauwelijks betreden, onontdekt gebied. Aan de wel piëteitvolle maar niet zeer betrouwbare wetenschap der Dalmatische schrijvers overgelaten, verscheen de bouwkunst van dit land in hoofdzaak tot ver in de tijden der renaissance als een zwakke navolging van het geweldige paleis dat Keizer Diocletianus in Spalato had opgericht, terwijl men aan den Romaanschen stijl wel vele maar slechts onbetekenende monumenten toeschreef, en de Gothiek bijna in 't geheel geen invloed op de ontwikkeling der bouwkunst toekende.

En toch is dit kustland ten oosten der Adriatische Zee niet slechts buitengewoon rijk aan fraaie en trotsche overblijfselen van alle vroegere tijdvakken, maar bovendien biedt het een zeer belangwekkende blik op den ontwikkelingsgang der bouwgeschiedenis. Het aan de overzijde der zee liggende Italië, in 't bijzonder Venetië, Florence en Napels, zendt steeds weer de vertegenwoordigers der kunst hierheen, en laat het land deelnemen aan den eigen opbloei der archi-

tectuur in al zijn phasen. Dalmatië ver- toont zich — wat het sinds oud-Romeinsche dagen in beschavingsopzicht steeds geweest is — als een kunst-provincie van Italië. Maar niet als eene die slechts afhankelijk is en navolgt. Integendeel, de Italiaansche architecten hebben zich er aan de inheemsche tradities en behoeften zeer nauw aangepast, en zij hebben h'er Dalmatische leerlingen gevonden, die zich tot sterke, zelfstandige meesters ontwikkelden. Uit deze beide bronnen ontstaat — steeds weer opnieuw — een provinciale kunst van een scherp te voorschijn tredend karakter, waarvan nu langzamehand de boeiende trekken zijn te herkennen.

Het beste, leerrijkste voorbeeld van dit optreden en deze ontwikkeling der Dalmatische landskunst — architectuur en beeldhouwkunst — biedt Ragusa en te Ragusa weer het zoogenaamde Rectoren-paleis. Tot het jaar 1806 de hoofdstad van een kleine Republiek, zag dit staatje sinds de middeleeuwen zijne vrijheid voortdurend bedreigd door de Kroaten, Hongaren, Turken en vooral door de Venetiërs. Hierin ligt ook de verklaring van zijn afkeer van den Venetiaanschen bouwtrant, die overigens op het kustland een sterken invloed uitoefende. En evenzeer verklaart dit het feit, dat in den tijd der late gothiek Napolitaansche, in dien der vroeg-renaissance Florentijnsche invloeden hier meer welkom waren. Zij vertoonen zich na elkaar aan het Rectoren-paleis. Maar na Napels en Florence komt bij dit monument ook Dalmatië zelf aan 't woord. Na Onofrio Giordano de la Cava, na den grooten Michelozzo, legt Giorgio da Sebenico de laatste hand aan het gebouw. Reeds uit zijn naam blijkt dat hij een zoon van Dalmatië was, hetwelk hij reeds te Sebenico en Spalato als architect op voortreffelijke wijze gediend had. Maar uit Venetië's bouwschool komend, sluit hij toch weder den kring van den Italiaanschen invloed.

Aan deze drie kunstenaars, de voortreffelijkste bouwmeesters van Dalmatië, dankt het Rectoren-paleis zijn

HET RECTOREN-PALEIS TE RAGUSA. BINNENPLAATS.

karactervol uiterlijk. Het uit- en inheemsche, steeds echter meesterlijk, is in dit bouwwerk te samengevoegd en maakt het tot een treffend geheel, dat een totaal nieuwe en principiëel belangrijke bijdrage aan de provinciale kunst levert.

Na van Pola in zuidelijke richting gevaren te zijn, legt de stoomboot te Gravosa aan. Dit is de versterkte hoofdhaven van Ragusa, Dalmatië's meest zuidelijke stad. Aan den oever liggen witte villa's in donkergroene tuinen; palmen en cypressen heffen zich boven de lage laurierstruiken in de ijle, glinsterende lucht, bij de aanlegplaats rijst een geweldige plataan. Eerst stijgt de weg, dan gaat het bergafwaarts, en na een half uur is men voor de Porta Pille, een van de poorten in Ragusa's indrukwekkende muren. Voor de poort ligt de Bersalje, het plein dat in het leven der stad de voornaamste plaats inneemt. Oude, dichtbebladerde mcerbeiboomen laten hun zilveren bladeren in den wind spelen, werpen hunne donkere schaduwplekken op den door de zon fel bestraalden grond; de bewoners der naburige eilanden komen hier in hun kleurige, harmonieerende kleederdrachten, de mannen druk en rumoerig, de vrouwen kalm voortgaand en weinig sprekend; over dit gewoel welft zich, donkerblauw en kristalhelder, de zuidelijke hemel, die met een geweldige ronding in de lieflijk murmelende zee neerdaalt, waaruit de eenzame rots met het fort Lorenzo oprijst.

Als men de Porta Pille is doorgaan, ziet men de hoofdstraat, de Stradone, die dwars door de stad loopt over een gedempten inham der zee. Men passeert vervolgens de sinds de aardbeving van 1667 gescheiden staande huizenblokken, de uit Romeinsche tijden dagteekenende Franciscanerkerk, en de ronde Onofrius-bron, het réservoir der waterleiding, en komt op het Damplein, waar zich tegenover den Dom het renaissance-paleis van de voormalige Munt, de Dogana, verheft. Tusschen beide gebouwen door voert de weg dan langs den klokketoren naar het Rectoren-paleis.

Het gebouw staat tegenwoordig aan twee zijden vrij en heeft zijn hoofdgevel aan den westkant. Het bezit twee verdiepingen. In het parterre is een voorhal, met zes rondbogen, in de bovenverdieping zijn even zoovele spitsboogvensters, in tweeën gedeeld door een zuiltje, waarboven de traceering-versierselen prijken. Reeds op het eerste gezicht kan men de vermenging van late gothiek met vroeg-renaissance opmerken. De beschrijving en onderscheiding van deze bestanddeelen zal ons bekend maken met de merkwaardige stijlgeschiedenis van het monument.

Het paleis, dat in 1338 gesticht werd, is den 10^{en} Augustus 1435 door een buskruitontploffing in het naburige arsenaal verwoest. Reeds in dezelfde maand werd de herbouw ter hand genomen; in den herfst van het jaar 1441 nadert het — dan immers worden de leien voor de dakbedekking besteld — zijn voltooiing. Deze zes jaren nu vormen een buitengewoon bewogen en belangrijk stukje architectuurgeschiedenis.

Op de eerste periode drukt de bouwmeester Onofrio Giordano uit Napels zijn stempel. Hij was naar Ragusa geroepen om de stad van een waterleiding te voorzien. Zijn werkzaamheid te Ragusa wordt door de behouden gebleven schrifturen, door een uit denzelfden tijd dagteekenende stadsbeschrijving van Filippo de Diversis uit Lucca en door de nauwkeurige notulen van den stedelijken Raad over 't algemeen uitnemend belicht. Daarentegen spreken de aan hem toegeschreven monumenten een minder duidelijke taal. Het is niet gemakkelijk, zijn aandeel van dat zijner voorgangers en opvolgers te scheiden. In 't bijzonder niet wat zijn later veelvuldig en ingrijpend veranderd architectonisch werk betreft. De compositie in haar geheel, met de constructie van den gevel tusschen de twee — later gedeeltelijk verwoeste — zijtorens en met den Oosterschen ruimen, mooi geproportioneerden, van arcaden, vrijstaande

trap en bron voorzien vierkanten binnenhof, is — met gebruikmaking van de oude fundamenten — ongetwijfeld zijn werk. In den geest van de „Hochgotik" gebruikte hij daarbij voor de constructie het kruisgewelf, voor de bogenvormen — ook voor de loggia in het parterre — den spitsboog. Dit parterre was echter — zooals we nog zullen zien — niet weinig lager, en tengevolge daarvan schenen de horizontale lijnen van het gebouw, die door de uitstekende lijsten reeds zoo uitkwamen, nog sterker te spreken.

Duidelijker toont zich zijn werkzaamheid op het gebied der plastiek. De omlijsting van het hoofdportaal, de voorstelling met de koeien aan een venster der bovenverdieping, ten slotte de zuilenkapiteelen met voorstellingen van Aesculapius, van Salomo's rechtspraak en den vonnissenden Rector, zijn van zijn hand. In dit werk toont hij zich een beeldhouwer van buitengewone bekwaamheid wat de compositie betreft; daarentegen zeer ouderwetsch in de vormen zijner figuren, die nog aan den bloeitijd der plastiek van zijn Zuid-Italiaansche vaderland in de 12^e en 13^e eeuw doen denken. Maar reeds deze beeldhouwwerken bewijzen door hun organischen samenhang met het gebouw en door hunne gebonden schikking, dat de architect in hem grooter was dan de beeldhouwer. Zijn vaderstad Napels kan terzelfder tijd niets aanwijzen dat op de zelve hoogte staat als het Rectoren-paleis te Ragusa. Dit monument alleen bewijst reeds duidelijk genoeg, dat Onofrio in zijn tijd een der leidende bouwmeesters van Zuid-Italië is geweest.

Aan de door Onofrio vertegenwoordigde Zuid-Italiaansche late gothiek werd in Ragusa geen tijd gegeven om zich uit te leven en zich vrijer, rijker te ontplooien. De Florentijnsche vroeg-renaissance volgt haar dicht op den voet. En ze laat zich hier door een harer begaafde kunstenaars, door Michelozzo, vertegenwoordigen. Toen Michelozzo te Ragusa kwam, had hij zijn beroemd Palazzo Medici Riccardi reeds geruimen tijd geleden gebouwd. Hij stond dus in de sterkste tegenstelling met de gothiek, die hij aan het Rectoren-paleis aantroef en met welke hij nu in den geest van den voortgeschreden tijd, dien van den renaissance-stijl, een vergelijk moest treffen. Maar de conservatieve opvattingen en de kleingeestige zuinigheid van Ragusa's burgers werkten belemmerend op zijn vrijere kunstuitingen. Den 4^{en} Mei 1462 als stadsbouwmeester naar Ragusa geroepen, kon hij er —

tegen kleingeestige tegenwerking van allerlei aard vechtend — slechts twee jaren blijven. Hij had niet eens tijd om de verbouwing van het Rectoren-paleis te voltooien. Maar lichtend bleef het spoor dat hij achterliet, een veredelende invloed ging van hem uit op de in het handwerk gevangen provinciale kunst van Dalmatië.

Als architect heeft hij eerst de voorhal opgetrokken. Tusschen de oude zuilenkapiteelen en de nieuwe rondbogen der loggia kwam een naar onderen schuin aflopende geleiding; beneden sloot deze zich met afwisselenden vorm aan bij de verschillende geteelde planten- en figuren-versierselen van de gothische zuilenhoofden, boven verbreedde ze zich gelijkmatig naar het vlak en isoleerde op die wijze de nieuwe boogwelingen welke wrongen met de fijne ornamenten en eikenkransen der renaissance konden worden gesierd. In overeenstemming hiermede kwam ook aan het hoofdportaal tusschen de dragende peilers en de spitsbogen van Onofrio een nieuwe hooger-makende geleiding: links een reliëf met heftig strijdende, rechts een met musiceerende Putti, van wie een op een orgel speelt. De doorvoering van deze en van de beeldhouwwerken aan de nieuwe zuilenkapiteelen moest Michelozzo den Dalmatischen handwerkers overlaten, die zijn ontwerpen niet steeds goed begrepen, niet steeds zuiver uitgevoerd hebben. Ook heeft de kunstenaar bij de versiering der bogen in de loggia klaarblijkelijk het voorbeeld gevolgd van Brunelleschi (in de S. Lorenzo te Florence), bij de ingevoegde reliëfs aan het portaal het voetspoor van Donatello (in de zangerstri-

HET RECTOREN-PALEIS TE RAGUSA.
DEURKLOPPER.

bune van het Florentijnsche Dom-museum). Maar in het somtijds architectonisch-beheerscht, dan weer plastisch hartstochtelijk gebruik en in de doorvoering dezer motieven toont hij zich als zelfstandig de algemeene ontwikkeling leidende meester. En zoo wordt het Rectoren-paleis te Ragusa een duidelijk sprekend document van het scherpe inzicht, waarover deze eklektikus zoowel tegenover de gothiek als tegenover zijn tijdgenooten-mededingers beschikte.

Het laatste woord is aan Giorgio da Sebenico. Hij is het die de voorhal overdekt. Michelozzo, de renaissance-architect, heeft aan hangende koepels gedacht, Giorgio, de man der gothiek, keert terug tot het kruisgewelf. Zoo ontstaat het merkwaardige anachronisme: achter de vlak gespannen rondbogen van de loggia het systeem van de spitse gewelven. Gemakkelijker was het voor Giorgio het in de bovenverdieping met den gevel van den gothicus Onofrio klaar te spelen. Hier heeft hij het voorhandene slechts hersteld.

In ieder geval is het uit zonderlinge stijlcontrasten ontstane Rectoren-paleis te Ragusa een wereldlijk monument van beteekenis en karakter, dat zijns gelijke zoekt. Dit gebouw is een uiting van trotschen vrijheidslievendenden burgerzin, een hoofdstuk vol leven van de geschiedenis der bouwkunst, een type van zuivere provinciale kunst, en het spreekt van de ernstige ingetoomde kracht der architectuur en van de opbruischende, scherp onderscheidende phantasie der plastiek. Het thans levende geslacht, dat meer dan vroeger in wereldlijke bouwkunst belangstelling toont, zal hier een in veel opzichten treffend kunstgewrocht uit het verleden kunnen vinden.

M. E.

DE PELIKAAN ALS SYMBOOL.

Naar aanleiding van hetgeen de heer K. L. Schamp in „Buiten” van 16 Oct. j.l. — zie het artikel „Dooptvonten” — met betrekking tot den Pelikaan zegt, zij hier even op het navolgende de aandacht gevestigd.

De heer S. noemt den Pelikaan het symbool van de Sacramenten — beter, het Sacrament — des stervenden, maar als zoodanig zou toch de vogel op een Dooptvont weinig op zijn plaats zijn.

Volgens de oude voorstelling, welke wij vinden in het godsdienstig natuurkundige geschrift „Physiologus”, dat waarschijnlijk in de tweede eeuw te Alexandrië ontstond, opent de moedervogel met den snavel haar borst om met haar bloed haar gestorven jongen te besprenkelen, die, ten gevolge daarvan, uit den dood worden opgewekt.

Een veel jongere legende laat den Pelikaan zijn jongen voeden met zijn bloed. De omstandigheid dat de Pelikaan of Kropgans de opgedoken visschen in den onderkaakzak bewaart en ze weer te voorschijn brengt, om er zijn jongen mee te voeden, door den snavel tegen de borst te drukken, gaf aanleiding tot deze legende.

Een en ander wetende behoeft het zeker wel geen nadere omschrijving waarom de Pelikaan verheven werd tot symbool van het offer op Golgotha, door welk „bloedig sterven”, zooals de kerkleer zegt, het leven teruggeschonken werd aan de geestelijk gestorven menschheid. In nauw verband staat hiermede het „bad der wedergeboorte”, zooals de Doop wordt genoemd.

De Pelikaan prijkt alzoo op Dooptvonten, en aan tal van andere plaatsen, als symbool van Jezus.

F. W. DRIJVER.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

DOOR F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz—Schönberg).

XVI. HET DOEL.

HET was een schandelijk ding, die moord aan den voet van eeuwenoude rotsen; dat enkele schot dat luid weerklonk tegen het sombere brullen van den grooten Atlantischen Oceaan en dat andere brullen, terwijl de eene golf na de andere snikte en zuchtte en donderde en verdwaalde tusschen de rotsholen en ten slotte, geen uitweg vindend, uiteenspatte met een knal als van een kanon. Maar de groote verzamelaar in Londen moest zijn exemplaar hebben van den reusachtigen zeearend van de N. W. Schot-

sche eilanden zelfs al was het het laatste — voornamelijk als het het laatste was — en het was er dus. Het was een jonge vogel, en dit zou haar eerste nest geweest zijn, en . . .

Volle zes voet in vleugelwijdte, niet minder dan drie voet in totale lengte; sterker dan een volwassen man; volleerd in de wreede manieren van de wildernis; knap in de jacht; trotsch; onmeedoogend; onbuigzaam; hoogmoediger dan een koning; vol van de zucht — brutale, trotsche zucht — van hoogmoed en macht; ervaren met de ervaring van — de Hemel en de zwarte klippen alleen wisten het — hoeveel jaren van voortdurenden strijd, zag de mannelijke arend, duizend voet hoog met uiteengespreide vleugels rondcirkelend, dien moord gebeuren — en liet niets blijken.

Drie keeren, drie keeren in zes jaar had die woeste, half verborgen blik de dunne lucht doorboord naar de branding, die omlaag niet meer dan een witte franje leek, en waar de zeevogels niet grooter leken dan witte motten en de vijfhonderd voet hooge stapels van zwart-grijze klippen niet hooger leken dan een muur en het plateau daarop, het koninklijke plateau waar hij zijn trotsch, wreed hart erop had gezet een erfgenaam groot te brengen, slechts één erfgenaam voor zijn koningschap; drie keer en hij had er geen vijfje gevonden, ook geen antwoord op zijn onbeschrijfelijk schrillen kreet, half schreeuw, half gekras. Slechts het sombere brullen van de branding had hem geantwoord en het dunne, wilde doodslied van de zeevogels, zijn onderdanen, die het requiem voor de koningin zongen.

En nu was het derde vijfje dood, de derde heerlijke gestalte opgeofferd aan de hebzucht van dien vijand, den wreedste van allen, den grootste van allen — den mensch, den nooit voldane.

Langzaam zweefde de zeearend omhoog, vier honderd meter in één bocht, op groote, stille vleugels, en de agent van den verzamelaar stond beneden, het geweer in de hand, spiedend.

Het vijfje was jong. Waarschijnlijk zou de koning ook een jonge koning zijn en naar beneden komen om zijn gevallen koning in te zoeken. Maar hij was niet jong. Hij kwam niet naar beneden — integendeel, hij steeg, steeg zonder vleugelgeklepper, in onbewegelijke, trotsche stilte, steeg bijna onmerkbaar, grootsch, tot hij niet grooter leek dan een vlinder, tot hij ten slotte opgelost werd in het oneindige.

HET RECTOREN-PALEIS TE RAGUSA.
PORTIEK.

Den volgenden morgen was er geen koning. De zeevogels, die omhoog keken, zooals hun vaders vóór hen omhoog gekeken hadden, zagen niet langer die gevreesde, groote, chocoladekleurige gestalte, met een kap van de kleur van geplette of gesnipperde chocolade, terwijl de opgaande zon schitterde op den smetteloos witten wigvormigen staart, uitdagend tronend op de rotspunt die van de groote rots opstak.

Sedert zij als donzige, hulpeloze jonkjes voor het eerst hun pas geopende, verbaasde oogjes hadden opgeslagen in hun nest, had de dageraad altijd den koning daar wachtend gevonden om den dag te ontmoeten, tronend in de robijnkleurige pracht der opgaande zon.

Zoo hadden in oude tijden de ontwakende boeren opgekeken naar de sombere kasteelen der oude koningen, die hoog boven hen verzezen en zooals de boeren hadden gekeken om tol te betalen, zoo deden ook zij. Dit was hun erfdeel. Doch toen de dageraad verdween, kwam de koning niet terug.

Hij keerde nooit terug. Om welke reden er vreugde was beneden op de rotsranden, nat van het schuim en de muiterij was algemeen.

Er kwam na een tijdje een vorstje, de trekvalk, koning der moordenaars, om te regeeren in plaats van den arend en het gejuich der zeevogels verstierf. De kleinere valk was evenals de grootere arend een machtig jager voor den Heer, maar hij doodde somtijds uit broodronkenheid, doodde alleen voorsport, roofde het leven alleen maar voor de aardigheid en dit had de koning nooit gedaan.

Toen de witgestaarte zearend tot zulk een hoogte was gestegen dat slechts zijn wonderbare oogen — en niet de uwe — konden zien wat er op aarde gebeurde, hield hij op met stijgen. De reusachtige vleugels kwamen omlaag met een diep zuigend geluid, langzaam maar machtig, met buitengewone kracht als een hooge-druk-machine, en hij schoot vooruit met sneltreinvaart, terwijl de wind, de scherpe, meedoogenlooze Pool-wind langs zijn kop floot. Zijn koers was noordoost en ietwat ten oosten en zijn snelheid, terwijl hij zijn reusachtige vleugels repte, was ver boven zestig mijlen per uur — stel u voor!

Langs de meest noordelijke voorgebergten van Schotland; langs de vage Shetlands krekken, waar de groote zwartgerugde meeuwen ver omlaag zichtbaar waren, donkere, golvende lijnen tegen de doffe zee; langs de uiterste grenzen van Englands noordelijkste wallen, zette hij zijn machtigen koers voort — ver, ver over de sombere Noordzee en de Poolzee. Hij ging „langs het pad der zwanen” naar het onbekende noorden, het geheimzinnige land van mist en woeste, korte zomers en van woestere, lange winters; het land van het „Noorderlicht”, het spookachtige onbekende waarin myriaden wilde vogels ieder jaar verdwijnen; waar de wilde zwanen en de wilde ganzen nestelen; waar de reusachtige sneeuw-uil de nachten beheerscht en de groote witte valk en de reusachtige zeemeeuwen elkaar de dagen onderling betwisten. Hier, buiten de grenzen van het onbekende; hier in de laatste vesting der vogels, gaan de roofvogels hun wijfjes zoeken. Wij veronderstellen tenminste dat zij dit doen.

Weer voegde de nacht zich bij de algemeene vaagheid, en de stilte — te voren reeds akelig genoeg — werd de stilte van — ijs. Alleen de sterren wierpen haar stralen neer als boorgaten in den vloer des hemels, keken neer en knipoogden

— zij deden dit werkelijk — en spraken geen woord. En regelmatig als de bladen van een groote schroef sneden die groote vleugels hun weg langs den hemel van het noorden, terwijl de wonderbare oogen de donkerende ruimte doorboorden. Waaraan dacht die groote vogel — of dacht hij zelfs wel? Wie weet het?

Ik weet niet wanneer de arend de overzijde van het strand bereikte en de reeks uitstekende klippen passeerde, want in het duister en op die hoogte was hij onzichtbaar voor gewone oogen, ofschoon een adelaar het misschien heeft gezien.

Om diezelfde reden weet men ook niet precies waar het was, behalve dat het ergens was aan den uitersten noordelijken rand van Europa en ver buiten de voetstappen en het werk van de handen der menschen.

Maar hier klonk geen lach, behalve het spottende gillen der zee en er was geen licht, slechts een vage, oneindig sombere schemering, en de stilte was schrikbaar. En het scheen dat deze groote vogel, deze adelaar, deze verslagen koning met het verbitterde hart, zwijgend en hoogmoedig, de volmaakte verpersoonlijking was van den geest der plaats, een deel ervan was — die geest zelf was. Misschien was hij hier geboren, was hij oorspronkelijk hiervandaan gekomen. Dat was inderdaad zeer waarschijnlijk.

Thans liet de arend zich uit de duisternis zakken naar een minder duizelingwekkende hoogte, maar in opeengehoopte

nevelbanken, die bij hem bleven gedurende de rest van zijn reis. Hij was nu niet alleen. Er waren andere, zeer veel en kleine schepsels, en als hij een seconde lang de regelmatige beweging van zijn vleugels had gestaakt, had men ze kunnen hooren zingen; miljoenen van hen zongen in de lucht. Het waren muskieten en het voortdurend zoemen van hun legioenen was vreeselijker dan de stilte.

Zoo ging hij voort, op niets lettend, tot juist in den „valschen dageraad die den echten dag voorafgaat” een nieuw geluid werd gehoord,

in de trillende stilte die erger, niet minder, werd gemaakt door dat duivelsche gezoem. Het was alsof hij een menigte naderde; een verwijderd en zacht „brrr” waarheen hij vloog met gaandeweg verminderende hoogte en vaart. En terwijl het geluid uit den nacht werd geboren, verbleekte de mist zichtbaar.

De dag brak aan.

Toen greep de ochtendwind hem en rukte den nevel uiteen en hij keerde om voor den eersten keer sedert hij zijn reis begon en steeg hoger. Ook werd hij plotseling opmerkzaam.

Hè? Het geluid kwam van beneden en het was bijna alsof iets — de een of andere geest van den nacht — een vraag had geuit.

Er volgde een geplas van water beneden, en het snelle ruischen van groote vleugels. Toen — en toen, beginnend bij het verre geruisch, was het alsof een stad onder hem verrees. Het geruisch groeide, groeide, groeide, steeg naar hem op in een groote golf van ineengesmolten geluid, tot het als een zee in het rond losbarstte en hemel en aarde vervulde. Het was het ontwaken van de vogels in hun laatste vesting — duizenden en nogmaals duizenden vogels, alle soorten van vogels uit alle zeeën.

Toen schoof de wind den nevel weg zooals een gordijn door een machtige hand kan worden weggeschoven, zoodat de arend beneden zich zag uitgestrekt, moeras, moeras en water tot op vagen afstand en hij wist dat moeras en water zich zouden uitstrekken op een urenlange vlucht. (Wordt vervolgd).

JONGE KATUIL.